

Ірина СИДУН

кандидатка історичних наук, доцентка
кафедри соціальної роботи, Одеський
національний університет
імені І. І. Мечникова

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВОЛОНТЕРСТВА СЕРЕД МОЛОДІ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Культура волонтерства серед молоді в Україні набуває особливої соціальної значущості в умовах сучасних суспільних викликів – війни, гуманітарних криз та змін у системі освіти. Волонтерська діяльність сприяє розвитку громадянської активності, соціальної відповідальності, емпатії молоді. Це є важливим складником соціального виховання.

Згідно Закону України «Про волонтерську діяльність»: «Волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги» [4]. В Україні волонтерська діяльність регулюється низкою правових актів, міжнародними угодами та державними програмами, що визначають правові гарантії та організаційні механізми волонтерства.

Науковиця Головка В. О., яка дослідила історико-правовий аспект розвитку волонтерства в Україні зазначає: «Поступово відбуваються процеси певної інституалізації волонтерського руху та його включення до соціальних процесів на більш постійній основі. Ті люди та структури, які намагаються зробити свою діяльність системною, набувають формального статусу, що дозволяє розширити можливості співробітництва з урядовими структурами та міжнародними організаціями, наймати співробітників на платній основі тощо» [2, с. 16].

Щодо освітніх закладів, то вони функціонують як ключові соціальні інституції, де молодь соціалізується, набуває навичок співпраці й відповідальності, і саме тут закладаються передумови культури волонтерства. Державна політика молодіжної участі й підтримки волонтерства закріплюється в стратегічних документах, таких як Концепція розвитку волонтерства в Україні [5], що передбачає популяризацію волонтерства як важливого елементу соціальної згуртованості.

У 2023 р. ГО «Українська Волонтерська Служба» спільно з ГО «Рух Олександра Педана «JuniorS» за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в

Україні, Міністерства освіти і науки та Міністерства молоді та спорту ініціювала новий проект, що сприятиме обізнаності про важливість волонтерської діяльності – «Шкільний урок волонтерства» [6]. Ця ініціатива була покликана мотивувати підлітків в освітніх закладах займатися волонтерством.

Згідно даних опитування, проведеного UReport UNICEF Україна на початок 2022 р. близько 40% підлітків займалися волонтерською діяльністю [1]. І це відповідає європейським трендам. Після початку повномасштабного вторгнення ця цифра значно зросла.

Волонтерський досвід молодь отримує ще зі школи. У навчальних закладах, зокрема в університетах і школах, студентські волонтерські групи реалізують проекти з соціальної підтримки, просвітництва, захисту довкілля, а в умовах війни в Україні проводять різні благодійні заходи для допомоги армії. Це сприяє розвитку у молоді емпатії, толерантності, лідерських якостей та професійної мотивації.

Дослідження показують, що участь у волонтерських ініціативах позитивно впливає на формування моральних орієнтирів, соціальної компетентності та відповідальності. Незважаючи на активну участь молоді, існують проблеми: недостатність організаційної підтримки, обмежена інтеграція волонтерських програм у навчальний процес, слабка мотивація та відсутність системної платформи для обміну досвідом.

Розвиток культури волонтерства потребує не лише державної підтримки, але й інтеграції у педагогічні програми, створення мотиваційних механізмів і розширення партнерств між освітніми закладами, громадськими організаціями та місцевими громадами. У зв'язку з цим у 2025 р. був підписаний закон щодо сприяння розвитку волонтерства серед здобувачів освіти [3]. Зокрема в законі прописано, що волонтерська діяльність може впливати на вступ до закладів освіти, закон дозволяє зараховувати час волонтерської діяльності до практики, керівники закладів освіти будуть зобов'язані підтримувати розвиток волонтерських ініціатив та залучення молоді до волонтерської діяльності.

Таким чином, формування культури волонтерства серед молоді в освітніх закладах України є важливою ланкою соціально-педагогічного процесу, що сприяє становленню громадянського суспільства, особистісному розвитку молодих людей та зміцненню соціальної згуртованості. Досягнення цієї мети можливе через системну інтеграцію волонтерських практик до навчального процесу, підтримку державних ініціатив та активізацію молодіжних організацій.

Список використаних джерел

1. Волонтерство під час війни. Опитування. UReport UNICEF Україна. 25.06.2022. URL: <https://ukraine.ureport.in/opinion/5800/> (дата звернення: 10.01.2026)
2. Головка О. В. Волонтерство в Україні: історико-правовий аспект. Право і безпека. №89 (2). 2023. С. 9–18.
URL: https://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/718?utm_source (дата звернення: 10.01.2026)
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти» 8 січня

2025 року № 4186-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4186-20#Text> (дата звернення: 10.01.2026)

4. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 10.01.2026)

5. Концепція Державної цільової соціальної програми з розвитку волонтерської діяльності на період до 2030 року від 15 липня 2025 р. № 715-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/715-2025-%D1%80?utm_source (дата звернення: 10.01.2026)

6. У школах стартує ініціатива, покликана надихнути підлітків долучитися до волонтерства. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/news/u-shkolakh-startue-initsiativa-poklikana-nadikhnuti-pidlitkiv-doluchitися-do-volonterstva> (дата звернення: 10.01.2026)